

Nr 162.

Av herr andre vice talmannen **Magnusson**, *angående inarbetande av familjetillägg i det statliga lönesystemet.*

För några år sedan och särskilt i samband med folkskollärarkårens löne-reglering uttalades på många håll stora sympatier för den s. k. familjelöns-principen. Sympatierna hade sin grund i tvenne omständigheter: dels motsvarade idén med familjelön tidens krav på åtgärder att lätta försörjnings-bördan för dem, som genom att sätta barn till världen och sörja för dessas fostran ikläda sig större utgifter än de barnlösa, dels ock i detta fall fullgöra en för samhällets bestånd nödvändig och större gärning än som utföres av de barnlösa. Ätminstone vad statstjänarna beträffar syntes det då finnas ut-sikter till att statsmakterna framdeles skulle kunna främja bägge dessa syften genom att fastställa ett slags grundlön för befattningshavare i samma löne-grad och med samma arbete, på vilken man därefter hade att bygga ett system med tillägg alltefter försörjning, gällande för såväl manlig som kvinnlig be-fattningshavare.

Det visade sig emellertid, att de förhoppningar, som knötos till de ovan antydda sympatiuttalandena, voro alldeles för optimistiska. Löneregleringen 1937 för folkskollärarkåren liksom andra lärargrupper blev det första hindret på vägen, eftersom man då gav den nya likalönsprincipen en sådan form, att statsmakterna svårigen kunde antagas ha råd att bygga på denna med familje-differentierade tillägg. Vid samma riksdag inställde sig nästa hinder, när regeringens förslag angående provisorisk löneförbättring skulle behandlas. Regeringen hade härvid föreslagit, att en del av förbättringen skulle utgå i form av familjetillägg, men detta förslag utlöste en storm av protester inom vissa tjänstemannaorganisationer, och endast i mycket beskuren form kunde familjetilläggen genomdrivas i riksdagen. Det tredje och — vad statstjänarna beträffar — avgörande hindret uppstod, när 1938 års riksdag hade att be-handla regeringens förslag till allmän lönerevision. Redan 1936 års lönekom-mitté hade med hänsyn till opinionen inom statstjänarläger uppgivit tanken på ett familjelönssystem, och riksdagsbeslutet 1938 innebar, att de dittills-varande barntilläggen skulle helt upphöra med undantag för dem, som ännu den 30 juni voro i åtnjutande av tillägg; dessa skulle få bibehålla tillägget tills deras barn fyllt 16 år. Så långt ifrån att påbyggas avvecklades sålunda det familjelönssystem, som alltsedan världskriget funnits, trots allt vad som under den befolkningspolitiska diskussionen anförts. Som ett fjärde moment skulle man slutligen vilja erinra om att befolkningskommissionen på grund av rådande stämning emot ej inlät sig på att dryfta frågan om införandet av familjelönssystemet såsom ett led i en familjestödjande socialpolitik, vare sig det gällde allmän tjänst eller det enskilda näringslivet.

Det är väl känt, att denna utgång av statstjänarnas lönefråga mottagits med blandade känslor bland statstjänarna. Många ha känt den största tillfredsställelse över den renodlade likalönsprincipens knäsättande, och otvivelaktigt torde denna stämning vara förhärskande inom ledningen för många tjänstemannaorganisationer. Andra ha känt en stor besvikelse över att likalönsprincipen ej kunnat förenas med ett familjestödjande lönesystem; säkerligen torde denna uppfattning vara mycket utbredd bland familjeförsörjarna och i synnerhet bland dem, som ha att dra försorg om en stor barnskaras fostran. I vart fall står det fast, att statsmakternas beslut 1937 och 1938 varken principiellt eller med hänsyn till faktiskt föreliggande behov vunnit något allmänt gillande bland berörda grupper.

Såsom ett uttryck för vad man på sina håll bland statstjänarna känner och tänker i dessa spörsmål, ävenså som ett sakligt bidrag till lönediskussionen inför krisen vill jag — med författarens tillstånd — återge huvudparten av en utredning, gjord av tillsyningsläraren fil. kand. August Mattsson, Göteborg. Författaren skriver:

»I våra dagar, när levnadskostnaderna långsamt men säkert klättra i höjden, förstoras ständigt en brist, som vidlåder statens lönepolitik. Staten har utformat lönerna till sina tjänstemän efter parollen 'lika lön för lika arbete' och därmed radikalt brutit med det lönesystem, som tillämpas inom det fria näringslivet. Där ha männen, som i de allra flesta fall äro familjeförsörjare, cirka 33—77 procent högre lön än kvinnorna.

För statens lönepolitik har dock slagordet härom blivit normgivande — utan att det blivit utrett, vad som menas med lika lön. Man kan ju ställa den frågan: 'Ha två tjänstemän i 15:e lönegraden, av vilka den ene tjänstgör på landet och den andre i Stockholm, lika lön, då deras löner äro 4,050 respektive 6,816 kronor?' Svaret blir: 'Ja, naturligtvis! Äro tjänstemännen i samma lönegrad, ha de naturligtvis lika lön.' Men med samma rätt kan svaret bli: 'Nej, de ha icke lika lön.' I båda fallen äro svaren rätta och torde icke kunna vederläggas. Men frågan är fel ställd. Om man däremot frågar: 'Ha de två tjänstemännen en relativt lika lön?', blir svaret icke mer än ett. Ty staten tillämpar en relativ likalönsprincip och tar hänsyn till levnadskostnaderna, som finnas på olika orter.

Staten har dock vägrat att ta hänsyn till de verkligt betungande omkostnader, som familjeförsörjande ha, och så länge staten vägrar detta, kan man påstå, att den icke är konsekvent i sin lönepolitik.

När frågan om barntilläggen var före i 1936 års lönekommitté, uttalade kommittén med instämmande av olika kårorganisationers representanter, att dessa tillägg i framtiden skulle bort. — — — grundprincipen för lönesättningen borde vara, att staten betalade lön efter det av befattningshavarna utförda arbetet, efter de kvalifikationer, detta förutsatte, och efter det ansvar, som därmed följde.'

Man har svårt att värja sig för den tanken, att kommittén i denna fråga misstagit sig. Det är ju icke så, att lön utgår endast efter arbete, kvalifikationer och ansvar. Det är ju känt av alla, att statens tjänstemän erhålla ålders-tillägg, dels för att tjänstemännen ifråga vid äldre år utföra ett bättre arbete, men dels även för att kompensera deras stegrade fordringar på livet. Tjänstemännen i nordliga Norrland erhålla icke lön endast efter arbete etc., ty till dem utgå s. k. kallortstillägg på upp till 720 kronor per år, och tjänstemännen på avsides belägna platser (även i Sydsverige) erhålla enslighetstillägg. Staten

kompenserar dessutom nästan fullständigt de högre levnadsomkostnaderna på våra dyrorter (dit tjänstemännen frivilligt flytta), fastän där boende tjänstemän icke ha vare sig tyngre arbeten, högre kvalifikationer eller större ansvar än motsvarande tjänstemän å billig ort. Konsekvensen såväl som rättvisan torde fordra, att de verkligt höga levnadsomkostnader, som familjeförsörjarna ha, även kompenseras, även om kompensationen icke blir så fullständig, att löneskillnaden för familjeförsörjare och icke familjeförsörjare blir så stor som mellan mäns och kvinnors löner inom det fria näringslivet.

Dessa ord om lön efter arbete etc. ha använts av många personalgrupper, när de velat motivera sin placering i det statliga lönesystemet t. ex. i 15:e i stället för 14:e lönegraden, men de kunna icke användas för att förhindra att familjeförsörjarna kompenseras för sina stora utgifter. Med stöd av en sådan motivering bör ju då även dyrortersättning och kallortstillägg lagstiftas bort. Tjänstemännens centralorganisation har även uttalat sitt missnöje med 1936 års lönekommitténs förslag, och dess missnöje delas av många.

Kvinnoarbetskommittén, som behandlat gift kvinnas förvärvsarbete, avlöningsförhållande m. m., har icke intresserat sig så mycket för de kvinnliga tjänstemännen vid post, telegraf eller statens järnvägar. Däremot har den gjort folkskolans kvinnliga lärarekårer till föremål för undersökning. Emedan förhållandena för andra kvinnliga statstjänstemannagrupper torde vara tämligen likartade, skall ovannämnda undersökning här citeras. På grund av ett något tvetydigt skrivsätt skall kommittén själv få ordet, och följande brottstycke och tabell saxas ur dess betänkande. (Betänkande angående gift kvinnas förvärvsarbete m. m. Statens offentliga utredningar 1938: 47).

'Annu mera betungande försörjningsplikter (än försörjning av föräldrar) kunna understundom åvila de gifta lärarinnorna, nämligen då deras make är arbetslös eller eljest inkomstlös. Detta visar sig ha varit fallet under de senaste fem åren för 13 procent av folkskollärarynnorna och 22 procent av småskollärarynnorna. Då frågan gällt icke endast huruvida dylik arbetslöshet förekommit utan även huru länge den varat, samt vilket mannens yrke var och huruvida han innehade fast anställning, har det varit möjligt att här avväga, huruvida hushållet under någon mera avsevärd tid varit helt beroende på lärarinnans inkomst.'

Tab. 68. Procentuellt antal lärarinnor, vilkas make under de sista fem åren saknat inkomst (arbetslös, sjuk, studerat eller dylikt).

	Folkskollärarynnor gifta %	Småskollärarynnor gifta %
Landsbygd	19	25
Större orter	12	27
Städer	4	10
Stockholm	13	—
	Hela riket 13	22

Så långt kvinnoarbetskommitténs betänkande.

Det är här ett par punkter man står tvekan inför. När kommittén på ett annat ställe talar om att 29 procent av folkskollärarynnorna äro gifta, förefaller det knappast troligt, att 13 procent av lärarinnorna skola försörja make och barn. Antagligen menas med orden 'vilkas make...' i rubriken här ovan, 13 procent av de gifta d. v. s. 3.77 procent av kåren. Dessutom talas det ovan om sådan försörjning '... under de sista fem åren' och på ett annat ställe användes uttrycket 'någon mera avsevärd tid'. Det förefaller, som om kommittén med sin statistik icke avsåge försörjningsplikt under hela fem år utan kortare

intervaller under denna tidsrymd, men huruvida två månader eller två år avses, nämnes ej. Statistiskt sett torde man därför vara berättigad att dela siffran 3.77 med 5, och då erhåller man siffran 0.75.

Man erhåller således följande familjeförsörjningsplikt för folkskollärarynorna (småskollärarynornas försörjningsplikt är tämligen lika):

Av Sveriges 6,984 folkskollärarynorna hava:

3.77 procent = 263 lärarynorna försörjning av både make och barn någon tid under fem år,

0.75 procent = 53 lärarynorna ha årligen sådan försörjningsplikt.

Om man, såsom det tyckes vara fallet, anser, att både de manliga och de kvinnliga tjänstemännen hava familjelön, och finansminister Wigforss lär i ett tal i Göteborg den 16 juni 1937 ha sagt detta, kommer man här till den ganska märkliga slutsatsen, att 71 procent av folkskollärarynorna erhålla bidrag för make och barn, som de ej äga, och 96 eller rent av 99 procent av samma kår erhålla familjelön, fastän de icke ha försörjningsbörda för både make och barn.

Om dessa siffror äro tillämpliga även på övriga kvinnliga kårer, måste man säga, att de kvinnliga tjänstemännens familjeförsörjningsbörda är synnerligen obetydlig.

De kvinnliga tjänstemännen framhålla ofta, att de även hava andra försörjningsplikter. Enligt vad kvinnor många gånger skrivit och i riksdagsdebatter yttrat, skall såsom försörjningsplikt räknas underhåll, icke av hustru, men väl av barn i många fall gamla, orkeslösa föräldrar eller t. ex. andras barn, syskonbarn eller sjuka och oförsörjda anhöriga'. 'Jag tycker', fortsatte en kvinnlig talare i riksdagsdebatten, 'att man kan märka, att det blivit en naturlig uppdelning inom kåren. De manliga lärarna försörja naturligtvis i främsta rummet sina barn och de kvinnliga lärarna i hög grad föräldrar och syskon.'

Här är det en fråga, som fordrar svar. Vilka försörja då de manliga stats-tjänstemännens föräldrar och oförsörjda anhöriga? De bliva ju också gamla och orkeslösa, och i rättvisans namn och likalönsprincipens böra de manliga tjänstemännen erhålla sådan lön, att de liksom sina kvinnliga kolleger kunna fullgöra sin försörjningsplikt. Ty om staten erkänner sådan försörjningsplikt som ovannämnda, är det att märka, att denna är lika vanlig för de manliga som för de kvinnliga tjänstemännen. Med anledning av ett sådant anförande i riksdagen och kvinnoorganisationernas framhållande av, att kvinnorna och ej männen kunna (det säges även att männen icke vilja) fullgöra försörjningsplikt mot föräldrar, andras barn och anhöriga, för att nu icke tala om svärföräldrar o. s. v., kunde det väl ha försvarats, om riksdagen fattat beslut om högre lön till sina familjeförsörjande tjänstemän.

Om man vill utbygga likalönsprincipen att familjeförsörjarna liksom tjänstemännen å dyrort kompenseras för sina höga levnadskostnader, har man två saker att utforska:

1. Huru stora äro en tjänstemans utgifter för make och barn?

2. Huru stor del av dessa utgifter bör kompenseras av staten? Vad den första punkten beträffar finnes, undertecknad veterligt, ingen officiell utredning angående hemarbetande makes levnadskostnader.

Emedan man kan säga att hemarbetande make till viss grad är 'självförsörjande', torde nedan angivna siffror kunna accepteras vid beräkandet av en familjeförsörjares utgifter för make och barn.

Enligt Kungl. Maj:ts reglemente angående familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst skall till efterlevande make till en tjänsteman i 7:e, 17:e och 23:e lönegraderna utgå för år respektive 930, 1,590 och 2,040

kronor. Dessa summor kallas familjepensionens grundbelopp. Till efterlevande make jämte barn utbetalas familjepensionens grundbelopp ökat med 50 procent, om endast ett barn finnes, och därutöver med 20 procent av grundbeloppet för varje ytterligare barn. På dessa summor utgå dessutom dyrtidstillägg. De så erhållna summorna hava dock här nedan icke lagts till grund för någon levnadskostnadsberäkning, utan från dessa har dragits hyresersättning i lönegrad A 7 för ett rum och kök, och i lönegrad A 17 och A 23 för två rum och kök. Hyrorna äro för sådana lägenheter i hyresgrupp I respektive 282 och 420 kronor. Om ovannämnda uträkning utföres (dyrtidstillägget beräknas efter 15 procent) erhålles följande levnadskostnader för år räknat:

	Lönegrad A 7	Lönegrad A 17	Lönegrad A 23
	Brevbärförman Förste expeditionsvakt Lokeldare	Förste postassistent Förste telegrafassistent Förste stationsskrivare Lärare vid folkskola (med 39 veckors lästid)	Adjunkt vid allmänt läroverk
Make ensam.....	788	1,408	1,926
» + 1 barn.....	1,322	2,322	3,099
» + 2 ».....	1,536	2,688	3,568
» + 3 ».....	1,750	3,054	4,037
» + 4 ».....	1,964	3,420	4,507

Siffrorna visa klart, att det är fullkomligt felaktigt att giva en familjeförsörjande man och kvinna samma lön som en ensamförsörjare och påstå att de två ha lika lön, när den ena av dem enligt lag har utgifter, som kunna uppskattas till tusentals kronor.

Om man dessutom, som så ofta sker, vidgar försörjningsbegreppet och i det inlägger underhåll av 'gamla, orkeslösa föräldrar eller t. ex. andras barn, syskonbarn eller sjuka och oförsörjda anhöriga' förvridas proportionerna ytterligare. Det ligger väl nära till hands att antaga att familjeförsörjarna bland statens tjänstemän, såväl manliga som kvinnliga, ha procentuellt lika många föräldrar och syskon i livet som de ogifta kvinnorna, och man erhåller då proportioner mellan den ensamförsörjandes och den försörjningspliktiges utgifter, som äro fullkomligt barocka. Detta innebär ett fullständigt underbetyg åt likalönssystemet, som det nu tillämpas, och ingenting kan kraftigare tala för ett relativt likalönssystem, som även tar hänsyn till försörjningsbörd. Man kan förstå dem, som icke ingå äktenskap, då de därigenom ikläda sig årliga utgifter, som kan räknas i tusentals kronor. Födäs barn i äktenskapet, sjunker familjeförsörjarens lön relativt sett ytterligare, och om han följer befolkningskommissionens råd och sätter fyra barn till världen, komma utgifterna för en tjänsteman i lönegrad A 17 att efter Kungl. Maj:ts låga beräkning bliva 3,420 kronor per år över den ensamförsörjandes.

När det gäller att bestämma den löneökning en tjänsteman med familjeförsörjningsplikt bör ha, torde man lägga märke till, att staten till omkring 100 procent kompenserar sina tjänstemän för deras stegrade levnadskostnader å dyrorter. Och genom dyrtidstillägg ger den sina tjänstemän 75 procents kompensation för levnadskostnadernas stegring. 'Denna kompensationsgrad' säger 1936 års lönekommitté, 'synes kommittén i rimlig grad tillgodose tjänstemännens krav på skydd mot verkningarna av levnadsförnödenheternas fördyring. Lägre kompensationsgrad kan å andra sidan befaras ställa tjänstemännen i ett i förhållande till andra löntagargrupper ogynnsamt läge...'

Om också familjeförsörjaren erhåller 75 procents kompensation för sina

utgifter för familj, blir den löneökning tjänstemännen i nedan nämnda lönegrader erhålla följande:

		L ö n e g r a d		
		A 7	A 17	A 23
Tjänsteman (ensamförsörjare).	Familjegrupp 1	—	—	—
» försörjande make	» 2	591	1,056	1,444
» » » + 1 barn.	» 3	992	1,741	2,324
» » » + 2 »	» 4	1,153	2,016	2,676
» » » + 3 »	» 5	1,313	2,290	3,028
» » » + 4 »	» 6	1,474	2,565	3,380

Man kan ifrågasätta, huruvida dessa summor skola variera efter dyrt och efter familjemedlemmarnas ålder. Äldre barns uppfostran är ju dyrare än de yngres, och speciellt torde detta vara fallet på landsbygden och i våra mindre städer. Men lönetilläggen böra naturligtvis utgå så länge tjänstemännens barn äro minderåriga, varför statens kompensation till familjeförsörjarna torde bliva tämligen konstant (pensionsberättigade äro t. ex. barn, som icke uppnått 19 års ålder).

Om familjeförsörjare inom statens tjänst erhöle de kompensationer, som här ovan föreslagits, skulle löneökningen inom respektive lönegrader i procent av den högsta lönen för en tjänsteman å G-ort bliva:

Familjegrupp 1	L ö n e g r a d		
	A 7	A 17	A 23
» 2	15	14	14
» 3	25	23	24
» 4	29	27	27
» 5	33	31	31
» 6	37	35	34

Man finner av detta att den kompensation till familjeförsörjare, som här ovan föreslagits, i allmänhet kommer att procentuellt sett ligga under den skillnad, som i den fria arbetsmarknaden finnes mellan mäns och kvinnors löner. Inom de yrken, som 1936 års lönekommitté gjorde till föremål för undersökning, är lönen för män 33—77 procent högre än för kvinnor.

Tjänstemännen — familjeförsörjarna böra ju ha en lön, som tillförsäkrar dem liksom deras ogifta kolleger en skälig bärgning. Ingen medborgare kan taga illa upp, att staten vid sin lönesättning tillämpar en princip, som gör rättvisa åt största möjliga antal tjänstemän. Man får också komma ihåg, att förhållandet mellan staten och statens tjänstemän är ett annat än mellan staten och den övriga befolkningen. Staten fordrar arbete av sina tjänstemän och ger dem lön. Om staten vill lätta sina gifta tjänstemäns försörjningsbörda och ge till tjänstemän med samma arbete och utbildning en relativ lika lön, är det ofattbart, att andra befolkningslager, som icke ha lön av staten, skola ond-göra sig, emedan de icke hava samma förmån. Genom stöd- och hjälpåtgärder av skilda slag söker staten mildra fattigdom och minska de ekonomiska klyftor, som finnas mellan yrkesgrupper, fastän dessa åtgärder icke komma alla till godo. Det är då knappast troligt, att det skulle väcka någon arrogans, om staten sökte minska den skillnad i levnadsstandard, som finnes mellan tjänstemän med samma arbete och samma utbildning. Statens tjänstemän böra därför erhålla en *relativ* lika lön, och de, som icke äro statens tjänstemän, böra erhålla social hjälp.

Det kan här anmärkas, att löneberäkningen för en tjänsteman blir mycket invecklad. Men detta är ett misstag. Löneberäkningen blir i stället enklare än vad som nu är fallet. Man bör nämligen observera att följande sociala förmåner komma att bortfalla för statstjänstemännens del, nämligen: statliga bostättningslån, moderskapshjälp, moderskapspenning, mödrahjälp, beklädningshjälp och nedbringandet av studiekostnader för ungdom vid universitet (och högskolor) m. m.

Lönssystemet blir också rättvisare även ur den synpunkten att alla tjänstemän kunna erhålla 'lika lön'. De ovan uppräknade sociala förmånerna komma på långt när icke alla tjänstemän till del, ty för dess erhållande få vissa 'penningstreck' icke överskridas, och tjänstemännen i höga och medelhöga samt i vissa fall mycket låga lönegrader torde vara utestängda.

Vid 1937 års riksdag yttrade en tidigare citerad kvinnlig talare: 'Det enda riktiga och ändamålsenliga är väl, att om staten vill hjälpa familjeförsörjarna, den tager sikte på de verkliga familjeförsörjarna — det bör icke vara ett oöverstigligt hinder att konstatera, vilka de äro — och inte går efter schematiska indelningar. Dessa familjeförsörjare bör staten ge den hjälp de ha rätt att begära.

Det är därför att hoppas, att riksdagen åter tager upp till behandling tjänstemännens lönefråga och söker minska den ekonomiska klyfta, som finnes mellan statens tjänstemän i samma löneklasser, så att alla och icke endast en del kunna fullgöra sina försörjningsplikter.»

Utan att man i alla punkter behöver ansluta sig till de här ovan utvecklade synpunkterna eller beräkningarna ge dessa dock en god inblick i den stämning, som de nuvarande löneprinciperna framkallat hos många statstjänstemän.

Enligt den mening, jag alltid och även inom befolkningskommissionen förfäktat, måste familjelönsidéen betecknas såsom ur samhällets synpunkt skälig och gentemot familjeförsörjarna rättmätig. Ingen kan nämligen bestrida, att fostran av barn eller underhåll av andra behövande anhöriga ålägger de försörjningspliktiga större och mera ofrånkomliga kostnader än som drabbar dem, vilka icke ha några motsvarande försörjningsplikter. Fostran och vård av en stor familj medför med andra ord, att vederbörande måste vidkännas en faktiskt lägre levnadsstandard än den person inom motsvarande inkomstläge, som är befriad från denna fostrande och vårdande skyldighet. Detta måste motverka strävandena att höja nativiteten eller också skapa anledning till begymmer och missnöje. Förhoppningarna att genom social- och skattepolitiska åtgärder kunna skänka en viss kompensation åt familjeförsörjarna och därigenom onödiggöra varje tanke på införandet av ett familjelönssystem måste dessutom sägas ha slagit slint. Sålunda måste det vara evident, att möjligheterna att genom fiskaliska åtgöranden, d. v. s. genom familjeavdrag vid taxeringen, ernå önskelig utjämning äro synnerligen begränsade, framför allt i de inkomstgrupper, där behovet av stöd är störst. De socialpolitiska stödåtgärderna kunna visserligen verka i rätt riktning, men per familj kan stödet ej bli särdeles betydande, allra minst därest våra finansiella resurser skulle försvagas, så starkt som tendensen på sistone varit, och de måste dessutom väsentligen inskränkas till att blott gälla barnsbörd men ej den långa tiden för barnens uppfostran.

Det skulle kunna tyckas, som om de senaste riksdagarnas avståndstagande från familjelönsprincipen skulle göra det föga opportunt eller ändamålsenligt

att nu på nytt framföra familjelönsprincipen för de statliga befattningshavarnas vidkommande. Enligt min mening kan likväl det genom kriget inträdda läget fortare än man 1938 anade ge frågan ny och stark aktualitet. Som bekant innebar 1938 års riksdagsbeslut i fråga om dyrtidstilläggen, att en spärr infördes, vid en stegring av levnadskostnaderna, fixerad till 20 procent över 1935 års nivå. För närvarande uppgår stegringen till 14 procent, och under ogynnsamma förhållanden måste man räkna med möjligheten av en stegring över spärrtalet. I dylik fall ha statsmakterna förutsatt en fri omprövning av hela kompensationsfrågan. Skulle en dylik stegring inträffa och skulle samtidigt statsfinanserna ha starkt försämrats, kunna statsmakterna tvingas att — i den mån compensation överhuvud kan lämnas — begränsa denna till dem, som därav äro i uppenbart mest trängande behov, d. v. s. de försörjningspliktiga. Även i den mån en penningvärdeförsämring skulle bli för viss tid framåt bestående, kommer frågan om statstjänstemännens löner att kräva en lösning, vid vilken statsmakterna inom det nuvarande lönesystemets ram kunna ha en marginal för införande i skälig och lämplig utsträckning av alltefter familjebörda differentierade tillägg. Alldeles oavsett dessa perspektiv måste man räkna med att de försörjningspliktiga befattningshavarna redan nu till följd därav, att compensationen blott delvis täcker prisstegringen, komma att bli lidande, enär en viss låt vara mindre betydande minskning av realinkomsten drabbar dem hårdast, som redan dessförinnan suttit relativt mest trångt.

Med hänsyn härtill och då jag redan 1938 fann de anförda riksdagsbesluten föga motsvara tidslägets krav vill jag förorda, att en utredning igångsättes — åtminstone såsom beredskap — för en anpassning av statstjänstemännens lönesystem efter familjesynpunkterna utan att grundprincipen om lika lön därför behöver uppgivas.

Det ligger i sakens natur, att jag efter ovan gjorda deklARATIONER har sympati för en tillämpning av familjelönssystemet även på den privata arbetsmarknaden. Utan tvivel vore det teoretiskt tänkbart att med anlitan av de stora organisationerna ernå en utjämning ej blott mellan de anställda vid ett och samma företag utan även mellan de anställda inom ett och samma organiserade yrke. Säkerligen förtjäna erfarenheterna från de länder, där familjelönssystemet sedan länge tillämpats, att bli föremål för vårt lands intresse och studier. Då emellertid detta omfattande spörsmål ej gärna torde kunna få en effektiv lösning utan parternas egen frivilliga medverkan, anser jag icke lämpligt påyrka ett riksdagsinitiativ i denna del.

Med stöd av ovanstående hemställer jag,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning — särskilt såsom en beredskapsåtgärd i händelse av fortsatt prisstegring — om inarbetande i det statliga lönesystemet av familjetillägg.

Stockholm den 23 januari 1940.

Karl Magnusson
i Skövde.